

Säkerhetsartikeln

Läkemedelsberättelse minskar överföringsfel vid utskrivning från sjukhus

Informationsöverföring om läkemedel mellan vårdformer genererar många fel. Detta äventyrar patient-säkerhet, en kostnadseffektiv vård och patientens förtroende för vården.

■ Ett utskrivningsmeddelande inkluderande systematisk läkemedelsberättelse och läkemedelslista enligt Lundamodellen är ett enkelt redskap för att minska problemen.

Elektronisk informationsöverföring kan ytterligare minska problemen om systematisk information enligt vår läkemedelsberättelse inkluderas.

Läkemedelsproblem hos äldre

Äldre personer, i synnerhet de som bor i äldreboende, har ofta en komplicerad sjukdomsbild och använder många läkemedel. Detta ger ofta upphov till läkemedelsrelaterade problem, som kvalitetsbristkostnader [1] och läkemedelsbiverkningar som orsakar återinläggning på sjukhus och död [2]. Dessutom rapporteras det att majoriteten av biverkningarna kan förebyggas [2, 3], hos de äldre till nästan 90 procent [3].

Läkemedelsjournaler

I öppenvården finns ofta ingen samlad bild av en enskild patients läkemedelsanvändning. Om patienten får sina läkemedel dospackade av apoteket är däremot kravet att alla läkemedel skall ordinerats på Apodoskort. Detta system skall ge en fullständig överblick över vilka läkemedel en patient för tillfället använder. Systemet ger också möjlighet att vid varje läkemedel ange orsak till förskrivning, en möjlighet som inte används regelmässigt.

I kommunala äldreboenden används Apodoskort eller andra typer av läkemedelsjournaler. Apodoskorten fungerar inte självklart som ett bra underlag för läkemedelsdelning eftersom layout, rubriksättning med mera inte är optimala. Därför krävs ofta speciella delningsunderlag som komplement till doskorten.

I slutenvården slutligen används för denna verksamhet speciellt avpassade journaler. Tanken är att dessa skall vara

enhetliga för sjukhus eller i alla fall för enskilda kliniker. Så är dock ofta inte fallet.

Eftersom olika system används vid överföring mellan vårdformer måste således ordinationerna skrivas om med åtföljande risker för små och stora överföringsfel. IT-baserade kopplingar eller gemensamma journalsystem testas men är i de flesta landsting långt ifrån rutin.

Problem vid överföring av information

I en norsk studie [4] identifierades överföringsfel av läkemedel från öppenvård/kommun till slutenvård och åter till öppenvård/kommun. Man upptäckte totalt 100 fel för 19 av 20 patienter.

Vi har gjort en likartad studie hos äldre patienter med hemsjukvård i Landskrona kommun som vårdats på sjukhus [5]. Läkemedelsfel definierades som; alla fel i förskrivning, delning eller administrering av läkemedel oavsett om det leder till skadliga konsekvenser eller ej [6].

Hos 35 patienter studerades 69 överföringar av läkemedel. Patienterna hade i genomsnitt 11 läkemedel. Vid överföringen till sjukhus hade 29 av 34 patienter

Krav på utskrivningsinformation med läkemedelsberättelse enligt Lundamodellen

- Skriven för patienten
- Kort beskrivning om inläggningsorsak, vad som gjorts och vad som planeras
- Läkemedelsberättelse omfattande vilka läkemedelsförändringar som gjorts och varför
- Läkemedelslista med information om preparat, dosering, verkan och speciella anmärkningar
- Ges till patient och skickas i förekommande fall till nästa vårdgivare (kommun och primärvårdsläkare)

ter minst ett fel i läkemedelsöverföringen (85 procent, 95 procent CI 69–95) och 19 av 35 patienter (54 procent, CI 37–71) hade fel vid överföring från sjukhus. Totalt blev var femte läkemedel felaktigt överfört.

Reglering av informationsutbyte

I Socialstyrelsens utvärdering av Ädelreformen konstaterades att de svårigheter och felaktigheter som uppstod då patienten bytte vårdform bottnade i bristande kommunikation mellan olika vårdgivare. Som en följd av detta kom författningen SOSFS 1996:32 där informationsutbytet mellan vårdgivarna regleras med hjälp av fyra blanketter – Meddelande om inläggning, Samordnad vårdplanering, Medicinskt färdigbehandlad och Meddelande om utskrivning.

Inskrivning och utskrivning – sjukhus

I Meddelande om utskrivning, i epikriser etcetera har sjukvården möjlighet att informera patienter, anhöriga, primärvårdsläkare och kommun om åtgärder och planer. Såsom blanketterna är utformade i Region Skåne och sannolikt även på många andra håll nämns dock inget specifikt om läkemedel.

Avdelning 8, verksamhetsområde Akutsjukvård, Universitetssjukhuset i Lund (USiL) använder sedan lång tid en kompletterande utskrivningsinformation som är skriven för patienten och som direkt vid utskrivning ges till både patient och ansvarig vårdgivare i nästa vårdform. Här finns information om inläggningsorsak, vad som gjorts och vad som planeras. Här finns också en »aktuell« läkemedelslista med information om preparat, verkan, dosering och speciella anmärkningar.

Trots detta dokument har det inte varit ovanligt att patienter, anhöriga eller vårdgivare efter utskrivning kontaktat avdelningen med frågor kring medicineringen. Det vanligaste skälet till oklarhet och osäkerhet är att dokumentets läkemedelslista inte stämmer överens med den medicineringspatienten haft före den aktuella sjukhusvistelsen, vilket i sin tur oftast beror på att medicineringen ändrats under vårdtiden.

Det går inte att frigöra sig från miss-tanken att det finns många som inte hör av sig; som utgår ifrån att det står fel i utskrivningsmeddelandet, och därför fortsätter med oförändrad läkemedelsbehandling. Våra farhågor har ytterligare stärkts av ovan refererade studier.

Vad är då problemet?

1. Det är ofta svårt att få en korrekt bild av vilka läkemedel patienten har vid inskrivning. Apodoskort kan vara gamla eller används inte alls, patienten kom-

mer inte ihåg, dålig följsamheten så att ordination och intag inte stämmer överens, uppgifter om läkemedel från tidigare vårdtillfälle kopieras in i journal utan tillräcklig kontroll.

2. Dokumentation om vilka ordinationsändringar som gjorts under vårdtiden och varför de är bristfälliga.

3. Det som vi tror är en aktuell läkemedelslista vid utskrivning baseras på ett undermåligt eller felaktigt underlag enligt punkt 1.

Berättelse i utskrivningsmeddelande

Inom de kirurgiska disciplinerna skrivs efter varje operativt ingrepp en operationsberättelse som i detalj redogör för hur man har behandlat patienten.

Lika naturligt borde det vara för hela sjukvården att redogöra för hur man behandlat patienten med läkemedel. I samarbete mellan Sjukhusapoteket och VO akutsjukvård på UsiL har vi därför utvecklat och infört en läkemedelsberättelse. Denna skall, likaledes detaljerat, redogöra för vilka förändringar som gjorts i patientens medicinering, samt skälen härtill.

Läkemedelsberättelsen har en egen rubrik i utskrivningsinformationen (se exempel här intill) och skall kommuniceras skriftligt till patienten samt, i förekommande fall, nästa vårdgivare (kommun och primärvårdsläkare).

Vi har också valt att låta ordinationsdelen i epikrisen ersättas av läkemedelsberättelsen. Det är inte tidskrävande att skriva läkemedelsberättelsen om dokumentation av vad som gjorts och varför om den är systematisk och lättillgänglig. Detta ställer nya krav på sjukvården som är nödvändiga för en säker och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning för enskilda patienter och för samhället.

Läkemedelsberättelsen har, som del i utskrivningsmeddelande, använts för alla patienter på avdelning 8 från 2003 och skall nu införas på hela UsiL. Även andra sjukhus i Region Skåne har visat stort intresse.

Nyttan med läkemedelsberättelse

Läkemedelsberättelsen är ett flexibelt, logiskt och enkelt sätt att minimera fel i överföring av information om läkemedel då patienter skrivs ut från sjukhus.

Vi tror också att detta ger en bättre helhetssyn för dem som är inblandade i patientvården samt en tryggare patient och anhörig. Detta är viktigt för patientsäkerheten och för en kostnadseffektiv vård. Sedan läkemedelsberättelsen infördes har inget samtal om osäkerhet i läkemedelslistan kommit till avdelning 8.

För att utvärdera nyttan med läkemedelsberättelse i utskrivningsmeddelandet pågår nu en prospektiv studie med

Exempel: Utskrivningsinformation med läkemedelsberättelse och läkemedelslista

Universitetssjukhuset i Lund

Vårdtid 041126–041203

UTSKRIVNINGSPÅGÅRNING

Du har vårdats på avd 8 efter att ha insjuknat med feber och andningsbesvär. Röntgen av lungorna vid inkomsten visade lunginflammation. Man fann också vätska i lungvävnaden som tecken på hjärtsvikt. Du har behandlats med antibiotika samt ökad dos vätskedrivande medel.

Planering: Du utskrivs nu till Solgården för en tids konvalescens. Under vistelsen där kommer vårdplanering att genomföras då du har önskat utökad hemtjänst. Du kommer att kallas till din distriktsläkare om cirka 4–5 veckor för kontroll av hjärta och lungor.

PAL i öppen vård: Doktor Anders Svensson, VC Mosseby

Läkemedelsberättelse

- Impugan har ökat från 1 till 2 tabletter dagligen p g a ökad hjärtsvikt
- Tillägg av Spironolakton på grund av tendens till lågt kaliumvärde
- Tillägg av Doxyferm (antibiotikum) p g a lunginflammation för ytterligare en veckas behandling
- Laktulos har bytts till Importal på grund av illamående
- Tramadol har tagits bort då du inte längre besväras av ryggsmärta
- Lanacristdosen har minskats då halten i blodet var för hög

Medicin	Styrka	Verkan	Morg	Midd	Kväll	Natt	Anm
T Impugan	40 mg	Vätskedrivande	1	1			
T Spironolakton	25 mg	Vätskedrivande, kaliumsparande		1			
T Lanacrist	0,13 mg	För hjärtat		1			
T Stilnoct	5 mg	Sömnmedel				1	Vid behov
T Doxyferm	100 mg	Antibiotikum	1				t o m 10/12
Dosp Importal		Mot trög mage	1				
T Panodil	500 mg	Mot värk					Vid behov
T Behepan	1 mg	B-vitamin	1				

retrospektiv kontroll på sju vårdavdelningar på tre kliniker (akutsjukvård, infektion och neurologi) på UsiL. Målet är att visa att läkemedelsberättelsen minskar antalet fel i överföring av läkemedelsinformation, men också att värdera felens allvarlighetsgrad, patienter och personals synpunkter samt eventuella tidsbesparingar.

Vi hoppas också få in synpunkter och underlag för ytterligare förbättringsmöjligheter ur ett patientperspektiv.

Tommy Eriksson
docent, forskningsapotekare,
Sjukhusapoteket, Universitetssjukhuset
i Lund
tommy.eriksson@apoteket.se

Lydia Holmdahl
överläkare, verksamhetsområde
Akutsjukvård, Universitetssjukhuset i
Lund

Patrik Midlöv
distriktsläkare, verksamhetschef,
vårdcentralen Tåbelund, Eslöv

Åsa Bondesson
apotekare, Sjukhusapoteket,
Universitetssjukhuset i Lund

Peter Höglund
docent, överläkare, Region Skånes
kompetenscentrum för klinisk forskning,
Universitetssjukhuset i Lund

Referenser

1. Bootman JL, Harrison DL, Cox E. The health care cost of drug-related morbidity and mortality in nursing facilities. *Arch Intern Med* 1997; 157:2089-96.
2. Lazarou J, Pomeranz BH, Corey PN. Incidence of adverse drug reactions in hospitalized patients: a meta-analysis of prospective studies. *Jama* 1998; 279:1200-5.
3. Beijer HJ, de Blaey CJ. Hospitalisations caused by adverse drug reactions (ADR): a metaanalysis of observational studies. *Pharm World Sci* 2002;24(2):46-54.
4. Myhr R, Kimsas A. Medication errors when transferring within health care services. *Tidsskr Nor Laegeforen* 1999;119(8):1087-91.
5. Midlöv P, Bergkvist A, Bondesson Å, Eriksson T, Höglund P. Medication errors when transferring elderly patients between primary health care and hospital care. *Pharm World Sci* 2005; 27(2): 116-20.
6. Leape L. Preventing adverse drug events. *Am J Health Syst Pharm*, 1995. 52(4): p. 379-82.